

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI / 633

TÜRKİYE I. DİNÎ YAYINLAR KONGRESİ

TEBLİĞLER-MÜZAKERELER

31 EKİM - 02 KASIM 2003 / ANKARA

Ankara - 2004

Özörlöölere Yönelik Dinî Yayınlar (Özörlöölere Yönelik Dinî Hizmetler)

İsmail Çakıcı

Cenab-ı Hak, bizleri imtihan için dünyaya göndermiş, bunun gereği olarak da farklı durumlara muhatap kılmıştır. Özörlölük, ister doğuştan, ister sonradan, ister bedensel, isterse zihinsel olsun imtihanın bir parçasıdır. Özürlü oluşumunu engellemek için elimizden gelen her tedbiri alınız. İlahî irade bu yönde tezahür etmişse, kadere nıza gösterip dünya hayatını o şartlarda geçirmeye alışmaktan başka çare yoktur.

Hâlen, dünya nüfusunun yaklaşık %10'u kısmen veya tamamen özörlü kabul edilmektedir. Buna göre ölkemizde 7 milyon civarında özörlü bulunmaktadır. Bunların oransal olarak küçük bir kısmı iyi düzeyde eğitim alma imkânına kavuşmuştur. Çünkü özörlöölere yönelik okullar son yıllarda artış göstermişse de ilgili tabana yeterince ulaşılammıştır. Eğitim almış olanların yetiştikleri saha üzerine çalıştıklarını söyleme imkânına sahip değiliz. Özörlülerin verimli ve üretken elemanlar olarak çalışabilecekleri kanaati henüz genel kabul görmediği ve iş yerlerinde sakatlar için bazı kolaylaştırıcı ve adaptasyonu sağlayıcı önlemler alınmadığı için, kalifiye çalışma oranı düşüktür. Şimdiye kadar özörlüler, iş yerlerinde ara veya yardımcı eleman şeklinde değerlendirilmiştir.

Özörlülerin eğitiminde izlenecek metot içinde buldukları şartlara göre değişiklikler arz eder. Meselâ, sağır-dilsizler için işaret dili ve resimler önem kazanırken, görmeyenlerde kabbartma yazı, sesli anlatım; zihinsel engellilerde ise, konuyu basitleştirme ve çok tekrar ön plânda tutulur.

Ayrıca özörlü insanlar diğer hemcinslerine göre karşılaştıkları problemleri aşip başarı göstermede dezavantajlı durumda olduklarından, daha fazla psikolojik ve moral desteğe

ihtiyaç duyarlar. Çünkü bedensel ve fiziksel engeller, çevrenin yanlış anlaması ve dışlaması, güven eksikliği ve haksızlığa uğratıldıkları duygusu, onları olumsuz yönde etkiler. Bu nedenle özürliye verilecek eğitimin bütün menfilikleri giderecek şekilde psikolojik ve manevî hassasiyetleri ağırlıkla işlemesi lüzumludur. Teselli eden değil, geliştiren ve çözüm üreten bir terbiye ufkumuzu açacak ve bizi hayata daha fazla bağlayacaktır.

Özürünün Din Eğitimi

Ülkemizde basılmış ve piyasada dağıtılan kitaplar arasında dinî içerikli olanların oranı hayli yüksektir. Muhtemelen 20-25 binlere baliğ olan bunca esere, özürli vatandaşlar özel durumları nedeniyle erişememektedirler. Çünkü görmeyen birinin mürekkep yazıyı okuması imkânsızdır ve Devletimiz görmeyenler için "braille" yazı üreten bir merkez kurmuştur. Orası da gecikmeli bir şekilde bile olsa, ilk ve orta dereceli okulların ders kitaplarını basmaya çalışmaktadır. Son yıllarda bazı dernek, vakıf ve kütüphaneler, kendi kısıtlı kaynaklarıyla küçük birer matbaa oluşturup, kabartma yazı ile kitap üretimine başlamışlardır. Fakat henüz buralarda basılan dinî eser sayısı 10-15'i geçmemektedir. Envar Neşriyat hariç hiçbir yayın evinin bastığı kitapların kabartma versiyonunu da üretmeye başladığına şahit olamadık. Hâlbuki görmeyen vatandaşlara yönelik kabartma kitap basımı, birçok ülkede hayli gelişmiştir. ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde yüz binlere varan kabartma kitap mevcuttur. Bunların arasında dinî muhtevalı olanlar da ciddî bir yekûnu oluşturmaktadır. Kilise, Metodist ve Cizvit tarikatları gibi misyoner teşkilatları Hristiyan kültürünü işleyen değişik eserleri ücretsiz olarak dağıtmakta veya isteyenlere göndermektedirler. Türk görmeyenine, İncil'i tanıtmak amacıyla kabartma Türkçe İncil basmak için teşebbüse geçmişler, büyük paralar teklif etmelerine rağmen yeterli ilgiyi uyandıramamışlardır. Yine de İncil'den Parçalar diye küçük bir kitabı basıp, görmeyenlere dağıtmışlardır. Türkiye'de Hristiyanlık veya Yahudilik propagandası yapan birçok kabartma kitaba ve kasete rastlayabiliriz. Bunların hemen tamamı ücretsiz olarak gönderilmiştir. İngiltere'de Royal National Institute for the Blind, National Library, A.B.D.'de Carol Centre, Complete Federation for the Blind, N. F. B., Almanya'da Marburg, Rusya'da bilgi anlamına gelen Logos adında bir müessese, 200'den fazla personeliyle görmeyenlere yayın hizmeti sunan önemli kuruluşlardandır. Amerika ve Avrupa'da yayınlanmakta olan bazı aylık dergiler, görmeyen okuyucuları için hemen kabartma versiyonlarını da çıkartmaktadırlar. New York'taki Yahudi Jewish Teşkilatı on binleri bulmayan Yahudi görmeyenler için yüz binlerce braille yazılı kitap üretmiştir.

İslâm ülkelerinde de kabartma yayıncılık belli bir seviyeye ulaşmıştır. Meselâ Mısır'da, Ezzejtun denilen yerde, Ezher Üniversitesine bağlı olarak kurulmuş olan matbaa, hem ders kitaplarını, hem de "Miftah" adıyla kabartma bir dergiyi yayınlamaya devam etmektedir. Yine, Suudi Arabistan'ın Riyad şehrinde, Görmeyenler Bölge Okulu'nun

kontrolündeki yayıncılık faaliyetleri gelişmiştir. Burada da Kur'an, aylık dergi ve muhtelif kitaplar basılmaktadır. İran, Pakistan, Ürdün ve Libya gibi ülkelerin de kabartma kitap üreten tesisleri, iyi bir merhale kaydetmiştir.

Bütün bunları göz önüne aldığımızda, ülkemizdeki durum, görmeyenler açısından pek vahimdir. Sevindirici bir gelişme olarak bazı yayın evi ve kuruluşların kaset veya CD yoluyla sesli kültür hizmetleri sunmaya başladıklarını biliyoruz. Ne var ki, bunların büyük çoğunluğu birbirinden habersiz, dağınık ve amatördür. Yakın bir gelecekte sistemli bir derleme, düzeltme ve arşivleme yapılabilirse, görmeyenler için yeni ufuklar açılır. Yaklaşık 13 senedir Beyazay Derneği, değişik müftülüklerle veya vakıflarla işbirliği içinde görmeyenlere, yaz aylarında kısa dönem Kur'an kursları düzenlemektedir. Eldeki kısıtlı imkânlarla bu kurslarda okutulacak cüz ve öğrenenlerin talebini karşılayacak kadar Kur'an-ı Kerim takımı, kabartma olarak basılmıştır. Ne var ki, maddî yetersizlikler yüzünden sürekli bir sistem oturtulamadı.

Önceki yıllarda, mükerrer defalar, Kur'an'ın, Diyanet İşleri Başkanlığı öncülüğünde basımı için başvurularımız olmuş, fakat netice alamamıştık. Bazı arkadaşlarımız kendi ürettiğimiz nüshalarla, bazıları da dışardan getirtmek suretiyle, bu ihtiyacı karşıladılar. Üç yıl kadar önce Körler Okulu Matbaası yetkililerinin, aynı yöndeki müracatı olumlu bulundu ve teşebbüse geçildi. Bu sene başlarında tamamlanan Kabartma Kur'an Nüshaları, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hizmete sunuldu.

İşitme engelli vatandaşlarımız için özel olarak hazırlanmış kaynaklara rastlayamadık. Sesin yanında, işaret diliyle görüntülenmiş anlatım yolunu izleyen bir eğitim yöntemi takip edilmelidir. Bilhassa soyut ve fıkri konuların kavratılması pek güçtür. Bu nedenle, Sağır Okullarında verilen eğitim, sanat ağırlıklı ve yüzeyseldir. Buralarda dinî bir bilincin oluşturulabildiğini söyleyemeyiz. Diğer özür grupları için de durum aynıdır. Zaten birkaç kitap okutmak veya yayınlamakla, kültürün kazandırıldığını zannetmek yanlış olur.

Özürlüler İçin Dinî Alanda Neler Yapmalı?

Toplumda istenilen düzen ve âhenk ancak bütün fertlerin kendini mutlu ve güvende hissetmesiyle sağlanabilir. Eğer bir kesim dışlanır, ihmal edilir, sorunlarının çözümü yoluna gidilmezse, onların maruz kalacakları stres ve problemler ana-baba, kardeş, akraba ve komşu gibi yakınlarını da doğrudan etkiler. Öyle ise, her yönüyle mükemmel bir cemiyet arzu ediyorsak; diğerlerini âciz bırakan sıkıntıların giderilmesi için kafa yormamız ve gayret etmemiz zorunludur.

İnsanların ruhu aç iken, mutlu olmalarını sağlamak için karınlarını doyurmak, konfor içinde yaşatmak yeterli değildir. Hele onlar yaratılış ve şartlar itibarı ile adaletsiz konumda olduklarını düşünüyorlar ise psikolojik ve dinî terbiye daha fazla önem kazanır. Bir de

çevrenin onur kırıcı, aşağılayıcı, adam yerine koymayan söz ve davranışları eklenince, düşülebilecek moral bozukluğunu tahayyül etmek bile zordur.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Devletimiz tarafından bütün vatandaşların dinî yönden eğitim, bilinçlenme ve ibadet ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulduğuna, özürülüler de bu milletin bir evladı ve bu ülkenin bir bireyi olduğuna göre, onlara sunulacak dinî hizmetlerden birinci derecede sorumludur. Şimdiye kadar bu görevin ihmal edilmiş olması yüzünden, özürülüler ekseriyetle bir karamsarlık ve dinî değerlere kayıtsızlık içindedirler. Artık eksik bırakılan bu alanda bir şeyler yapmanın zamanı çoktan gelmiş, hatta geçmektedir. Kanaatimizce yapılması gerekenleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde özürülülerle ilgili her türlü dini hizmeti plânlamak, uygulamak ve koordine etmek amacı ile, Daire Başkanlığı veya Müdürlük seviyesinde bir birim oluşturulup aktif şekilde faaliyete geçirilmelidir. Bu merkez, öncelikle değişik özür gruplarının nelere ihtiyaç duyduklarını, bunların nasıl en verimli biçimde karşılanabileceğini, toplum ile engelliler arasında kaynaşma ve entegrasyonun temini için hangi yollara başvurulabileceğini araştırıp tespit etmelidir. Yeterli sayıda, gayretli ve uzman bir ekip öncülüğünde, yakın ve uzun vadeli hedefler belirlenip, fizikî, kültürel ve ekonomik alt yapı teşkil edilerek sürekli ve kalıcı çalışmalara başlanmalıdır.

2. İslâmî açıdan özürün yorumu, nedenleri, özürülülerle nasıl diyalog kurulması gerektiği v.b. konuları içeren ilmî araştırma, sohbet ve hutbeler hazırlanıp, cami vaazları, radyo ve tv programları ile halk, Diyanet Dergisi, İslâmî Araştırmalar Dergisi ve meslek içi eğitim seminerleriyle din görevlileri aydınlatılıp şuurlandırılmalıdır. İslâm'ın insan haklarını, sosyal adaleti, yardımlaşmayı, sabrı, çalışmayı, hayatın bir imtihan olduğu esprisini ve her türlü hastalığa çare aramayı emreden niteliklerini, ayet ve hadisler ışığında sık sık izah etmeli ve ibretli misallerle gözler önüne sermelidir. Sanırsanız, böylelikle hem halkın özürülüğü aşağılayıcı yaklaşımı önlenebilecek, hem de bir rahatsızlığa duçar olan şahısların umutsuzluğu ve İslâm dininden uzaklığı giderilebilecektir.

3. Özürülüler Merkezine bağlı bir alt ünite olarak, sesli ve görüntülü kaset ve CD, video ve teyp kaseti doldurup çoğaltabilecek stüdyo kurulmalıdır. Günümüzde yaygın eğitimin en başarılı uygulaması bu yolla olmaktadır. Herhangi bir özrü olmayan vatandaşların da bu hizmetten azamî derecede faydalanması muhtemeldir. Şimdiye kadar TRT'deki beş dakikalık haber sunumu dışında, işitme engelli vatandaşlarımıza özgü bir çalışmaya rastlayamadık. Hâlbuki, onların diğer insanlarla iletişim kurması pek zor olduğundan, görüntü ve dudak okuma yöntemiyle kavrayabilecekleri CD ve video gibi kaynaklara acil ihtiyaçları var.

4. Görmeyenler, braille adı verilen altı nokta esasına dayalı kabartma yazı sistemini kullanmaktadırlar. Dünyada kabartma yazı ile baskı yapabilen printerler çok ise de, henüz

ülkemizde bunların sayısı birkaç tanedir. Çok miktarda kabartma kitap üretebilen tek matbaa, sadece ders kitaplarını yetiştirmeye çalışmaktadır. Bu durumda görmeyenlerin Kur'an ve diğer dinî kaynaklara yazılı olarak ulaşması imkânsız hâle gelmektedir. Hâlbuki, okuyarak öğrenme, en kalıcı bilgi edinme metodudur. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde oluşturulacak birim, küçük bir matbaa açarak, bu ihtiyacı rahatlıkla karşılayabilir. Böyle bir matbaanın maliyeti, kesinlikle korkulduğu kadar büyük değildir. 1 oda, 2 eleman, 1 bilgisayar, 1 printer, yeteri kadar karton. Dolduracağı boşluk ise, her şeye değer. Eğer kanun, stüdyo ve matbaa gibi birimler oluşturmaya elverişli değil ise, o maddeleri değiştirmek dahil değişik alternatifler bulunulabilir. Yeter ki, mevzunun önemini fark etmiş kararlı bir irade bulunsun.

5. Gelenek hâline getirdiğimiz yaz aylarında, görmeyenlere yönelik Kur'an kursu faaliyeti, artık Diyanet tarafından üstlenilmelidir. Tahsis edilecek bir kurs merkezinde yazın Kur'an-ı Kerim'i tecvitle okuma, talim, temel konuları kapsayan kısa dönem eğitim verilmeli; yaşı ve kaabiliyeti elverişli olanlar, hafızlık, Arapça ve dinî ilimlerde yetiştirilmek üzere, uzun dönem kursta kalmaya teşvik edilmelidir. Bu sene hafızlık sınavında Türkiye birincisi seçilen görme özürlü öğrencimiz, çocuklarımızın ellerinden tutulması hâlinde neler yapabileceklerine güzel bir nümune teşkil etmektedir. O hâlde, ilgiyi arttırmak için kursu başarıyla tamamlayıp hafızlık imtihanını kazananların, Diyanet bünyesinde açık olan sakat personel kadrosuyla müezzin veya Kur'an öğreticisi olarak işe alınacakları garantisi verilirse, ciddi bir artış sağlanabilir. Bayanlar için de benzeri bir uygulama yapılabilir.

6. Cami, Kur'an kursu ve mezarlık gibi yerlerde, ortopedik engellilerin tekerlekli arabalarıyla girip çıkmalarını kolaylaştıran rampalar yapılmalıdır. Bu düzenleme, merdivenlerden çıkmakta zorluk çeken yaşlılara da hizmet verecektir. Camilerde eğer halılar, bir saf için özel olarak uzun bir şekilde dokunmuş değil ise görmeyen cemaat namaz kılarken Kibleyi şaşırabilmektedir. Bazen bu durum diğer cemaatte farklı yorumlara yol açmaktadır. Birçok büyük caminin ilk saflarında olduğu gibi bütün camilerde Kibleyi gösteren şeritler konur ise bu sıkıntı aşılabılır. Yukarıda işaret ettiğimiz türden mimarî anlamda küçük tedbirler, bizim ibadethanelerdeki bağımsızlığımızı arttıracaktır.

7. İslâm'ın, insan, özür, imtihan, adalet... v.b. konulardaki yaklaşımlarını iyi bilen ve özürlüler hakkında sorulabilecek bütün sualleri cevaplandırabilecek düzeyde yetişmiş uzman kimseler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Alo Diyanet Fetva hattına yerleştirilmelidir. Meraklı insanların ulaşımını kolaylaştırmak için 444'lü veya 800'lü numaralar tahsis edilebilirse, halkın bilinçlenmesi açısından, bu alanda büyük bir boşluğu dolduracaktır.

Özürlü insanların her an yaşadıkları olumsuz şartların bir nebze olsun düzeltilmesine vesile olabilecek önerilerimi açıklama fırsatı buldum. Bizlerin süje olarak kabul edilip, neler yapılabileceğinin araştırılması bile, büyük bir adımdır. İnşallah önerileri samimiyetle

inceleyen ve çözüm üretmek için gayret eden muhataplar bulabiliriz. Yakın bir gelecekte, özürllüer namına müspet gelişmeler olacağına inanıyorum.

Oturum Başkanı – İsmail Çakıcı'ya çok teşekkür ediyoruz; her ne kadar beden gözü açık değilse de, kalp gözünün açık olduğu kesin, zihni berrak. Belki bizlerin, gözü görenlerin yapamayacağı biçimde konusunu, bu konudaki problemleri çok iyi bir şekilde özetledi. Bu açıdan kendisine yine teşekkür ediyorum.

İsmail Beyin müzakerecisi, Otistik Çocukları Koruma Derneğinden Necla Arslankurt.

Buyurun Necla Hanım.